

①

॥ आदरक्षानाथयनमः श्रीनारायणहृदयविजयेग्रथ
॥ अह्य॥ श्रीनारायणायनमः ॥ श्रीनाथप
॥ ब्रह्मेननमः श्रीधरयनमः ॥ श्रीमा
॥ गवतायनमः ॥ श्रीकृष्णायनमः ॥

(2)

श्रीगणेशायनमः॥ श्रीदत्तात्रयायनमः॥ जयजयश्रीहरिचंद्रांशरा॥ गोपि
नयनासरोजविकाशा॥ सस्यज्ञानाचिह्नकाशा॥ गोकुलवासागोवींदा॥ १॥
जयजयश्रीदत्तच्छाउंदारा॥ निजजनमानसचकोरचंद्रा॥ ब्रह्मानंदज्ञान
समुद्रा॥ मायातीतात्मनेता॥ २॥ जयजयश्रीवत्सलदयाआनंदकंदरा॥ प्रेमळ
भक्तचातकजळदा॥ पुष्पांनंदापुष्पसुखरा॥ प्रेमापेदातीतांतुं॥ ३॥ जयजय
मायाविपीणदहना॥ मंघुकेटकविजयवर्दना॥ धर्मपाळकासद्गुणवर्धना॥
सच्चिदानंदपेरशा॥ ४॥ जयजयश्रीमळनाकाकमळपत्राक्षा॥ मनमाह
नानिर्विकल्पवृक्षा॥ मायाचक्रचालकसर्वसाक्षा॥ दानवसिद्धाकारणा
॥ ५॥ षड्गुणोदर्यसंपन्ना॥ यशश्रिकितिअैद्यविज्ञाना॥ जयआरिषड
वर्गमदक्षजना॥ निराजनानिरुपाधिका॥ ६॥ हरिअनंतशाधीअनं
ता॥ पुढंबोलेंहरिविजेयंयथा॥ तुंझीलिलाजंगनाथा॥ तुंचबोलेंसर्वहि॥ ७॥

श्री

तीसरेरुद्ध्याई निरोपया ॥ गोकुळिगेला मनमोहन ॥ वसुदेवासी आडेवं
विघ्न ॥ मायां जाळपें जालें ॥ ८ ॥ धरितां स्वरुपांतु संधान ॥ आडेवं येत मा
या विघ्न ॥ तैसा हरि उदरा येउन ॥ वसुदेव बाधला मायेन ॥ ९ ॥ साधकां जे
स्वरुप प्राप्त होत ॥ तो सिद्धि उटें आडे विघ्न ॥ सिद्धी संगे परमार्थ ॥ सर्व
जातो हतिचा ॥ १० ॥ सिद्धि पाटि जाला गळा ॥ तो दिवसाचे रिंगा गेला ॥
आस प्राप्त याला ॥ कल्पति दिन बहूचि ॥ ११ ॥ देवाचें बापाचें पांडव
हिली ॥ मायेने बडि वाकिली ॥ मांसेवर जिव सकळी ॥ सुतकें संहो
तीपां ॥ १२ ॥ टेसि दुर्धर हरिचि माया ॥ तिसकें संगे लाभा पटावया ॥
तव ते गेली नीष्टुनियां ॥ नये आयां नुरवरां ॥ १३ ॥ ब्रह्मादिका पडलें मा
या आटक ॥ तैथे कंस काये मत्स्यक ॥ लागला कंसा सिद्धाक ॥ निसी दिव
स स्मरेना ॥ १४ ॥ जवळि प्रधान कारभारि ॥ कंस धोवंत यावरि ॥ आरं

वि

(3)

२

तुह्मीमाझेंआरि॥ मजमासंपाहातां॥ १५॥ भावतेंसेवकाचेंभार॥
तांहांकफोडिकंसासुर॥ म्हणेंभावघेचदेवंदार॥ मजभावतेंमिळा
लें॥ १६॥ आसोआंतागोकुळिचक्रपाणी॥ पुहुडलायेशोदेंचेंराय
नी॥ जागीजालीनंदरायि॥ निजनेयनिआवेलकी॥ १७॥ येशोदा
केवळज्ञानकळा॥ हरिप्राणिजालीतीजला॥ सायासनकरितांआ
ला॥ घराआपणगोविंदं॥ येशोदेंचेंभाग्यविशेष॥ कवडि॥ २॥
देउनीचेतलापरिस॥ कांडादेउनकल्यष्टस॥ हाताआलानिजभा
ग्यें॥ १९॥ घेनुदेउनिचेतलेआंळत॥ किंआजापालेठेंटैरावत॥ जं
बुकदेउनियेथार्थ॥ सिंदेघरासिआणीला॥ २०॥ टैकंचितांमणी
गोफणिला॥ तोयेउनआगयांतंपडला॥ तैसायेशोदिसिलाभजाला॥
घराआलाश्रीहरि॥ २१॥ येशोदावैसलिउदन॥ तोसजेंदरवीलें

५

निधान ॥ आमळदळराजिवनयन ॥ मोहिले मन ये शोदे ये ॥ २२ ॥ हसे
 वरि मुरव करुनी ॥ आपुले चरणीचा आगुष्ट धरुनि ॥ घाली आपुले वदनी ॥
 तें जसदनी न समो ये ॥ २३ ॥ ये शोदे सिपुत्र जाला ह्मणुनि ॥ धांवति रोहि
 णी आणी गौळणी ॥ अनंदन माय त्रिभुवनि ॥ धेन्ये राणी नंदाचि ॥ २४ ॥
 द्वारि मंडप उक्ते केले ॥ समस्त ब्राह्मण जवळि आले ॥ कुळीचा उपाध्या
 ते वेळे ॥ गंग मुनि धांविन ला ॥ २५ ॥ कुळी आवतरला श्री हरि ॥ वाद्य वा
 जति आति गजरि ॥ दाटि जाली नंददरि ॥ देव आब रि पाहाति ॥ २६ ॥
 नंदे करुनि मंगळ स्नान ॥ पाहिला लोपुत्र वदन ॥ गंग आदिकरुनि
 ब्रह्मण ॥ त्रिकाळ शानी पातले ॥ २७ ॥ करुनिया पुन्या हवचन ॥ मग पा
 हें द्रष्टा वदन ॥ मधु बिंदु मुरवी घालुन ॥ तो राविला जगदासां ॥ २८ ॥
 श्री वासुदेवाचें वदन ॥ पाहातां नंद अनंद घन ॥ नाना परिची दिव्य रत्ने ॥

॥ न

माहाचक्रचाळकचक्रपाणी ॥ मोहिलभावध्यागौळणि ॥ यासथोरयेमु
 नाजिवनि माहासर्पभयभाहे ॥ ५२ ॥ तेथंविजईहोईलजापंजाप ॥ जा
 णिकयासिगिळिलसर्प ॥ परितेथंहियाचाप्रताप ॥ विशेषवाढंलज
 नियों ॥ ५३ ॥ द्वादशयेजनमाहाभाग्य ॥ सासिलहानलागतांक्षण
 माहापर्वतउचलुन ॥ नरवागीचधरिलहा ॥ ५४ ॥ गोरक्षथाकरिलहा
 माते ॥ कंसासम्यस्यसचंहीत ॥ तद्धारिलसर्वदयाते ॥ बंदिचिस
 मस्तेसोडविल ॥ ५५ ॥ गुरूपुत्रगलाभरनि ॥ तोंपुन्हादेईलजायांनि
 समुद्रातयेकपट्टन ॥ नवचीरचिलआहुंत ॥ ५६ ॥ माहादेयसव्हार
 नि ॥ वरिलमुरेवपट्टराणी ॥ आणीकसाळासहस्रजणि ॥ येक
 दचिपरणील ॥ ५७ ॥ बोडशासहश्रेयकशात ॥ आणीरवजाळ
 णीविरव्यात ॥ संततीवाढलजापरमात ॥ नाहिआतनिजभाग्या ॥ ५८

(6)

घेईल भक्तचा कैवार ॥ उतरिल धरणिचा सर्वभार ॥ याचिल्लि लागातां

सर्वत्र ॥ प्राणीतरति त्रिभुवनिचें ॥ ५९ ॥ घर्मघरिंची उच्छिष्ट प्रीति ॥

काटिल भक्ती नें हा श्रिपती ॥ होईल भक्ताचा स्मरणी ॥ लजची ति धरि

ना ॥ ६० ॥ दिवसे दिवसालि लाचरि ॥ दाविल गतीचित्र विचित्र ॥ नि

५ ॥ जघामाजातां सर्वगोत्र ॥ समगमन उद्धार ॥ ६१ ॥ ऐसे जातकटक

तां श्रवणी ॥ तठस्तजाली नंदराजा ॥ तोस्तनपानकरितां चक्रपाणी ॥ ६२ ॥

परतां नपोहें दिजाकेडें ॥ ६३ ॥ महीतिल सागीतली सर्वत्र ॥ म्हणो

नि हास्यें करिराजिवेनत्र ॥ जो ब्रह्मानंद सर्वस्वर ॥ लिलोके तुकदावी

तां ॥ ६४ ॥ बारादिवस परियेंत ॥ सोहळा हातसंजाद्वृत ॥ नंदेद्रव्यें

आपमीत ॥ वाटितां जालाचि प्रोतधवां ॥ ६५ ॥ तेरावें दिवसी पाछनां

पहुडविला वकुंठिचाराणा ॥ श्रीचवळी हेनामजाणा ॥ गगरेच्छापिलें जाणोनि

करितानानासाधना ॥ नयब्रह्मादिकांच्या ध्याना ॥ त्यासी घालुन पा
 ठना ॥ जोजोन्हणउनिहालविति ॥ ६६ ॥ वेदशास्त्रानयभाया ॥
 भोगेद्रजालाहरिचिराया ॥ तों पाळ्यानि जउनीयां ॥ लीलादाविभक्ता
 तें ॥ ६७ ॥ जो पयाब्धिहृदयिचा निवासि ॥ पद्मावसे पदपद्मासि ॥ उर
 गरिपुवहन ज्यासी ॥ पाळनायासि पडुविलें ॥ ६८ ॥ जळजनाभ
 जळजलोचन ॥ जळधीशायि जळवर्ण ॥ जयविजेयकर जे पुन
 द्यारि उभे जयाच्या ॥ ६९ ॥ रामका देसनकुमार ॥ हृदं ईचिंतीतीनि
 रंतर ॥ जे जन्मथरात्रुंचे ध्येयसाचार ॥ नारदादिकगुहे जे कां ॥ ७० ॥
 जे मुळजादि मायेचे ॥ जे पक्क फळ निगमवल्लिचें ॥ जे देवार्चन कम
 ळादुभवाचें ॥ तें पाळना तरे वळत ॥ ७१ ॥ जो वीदंछन मानस मंराळ
 जो वैकुंठिचा वळहाळ ॥ निजभक्तवरदतमालनिळ ॥ तों पडु उलापाळ न्याता ॥ ७२ ॥

(३)

जो अनंत सगुण सपन्न ॥ अनंत नेत्र अनंत वदन ॥ अनंत बाहु अनंत च
रण ॥ तो जो जो म्हाण उनि हाल विति ॥ ७३ ॥ जो अलक्ष आपरा पश
जो आदि माये चानि जवर ॥ जो त्रिकुवनि चा आधार ॥ जो वंद्य निग
मागमा ॥ ७४ ॥ जो विराट् दृष्टा चं मुकुट बिज ॥ जो योगीया चं विश्रान्त से
ज जो प्रणवा चं निज ॥ तो पावन पंहु डला ॥ ७५ ॥ जो वेद विद्या
चळ दिनकर ॥ जो ब्रह्म उदय चं संधार ॥ जो दान वस मर प्रता
पधिर ॥ पावन्या त तो पंहु डला ॥ ७६ ॥ जो ज्ञान भूज छेदक पंचानन ॥
जो माया घोर विपीन दहन ॥ जो सर्व आनंद आर्ष्य करण ॥ ब्रह्म परि
पूर्ण श्री दृष्ट ॥ ७७ ॥ पावन्या भोवत्या सुवासिनि ॥ रांती क्षमांदया
उन्नति ॥ उपरि तीस दिव्या कामीणि ॥ जो जो राबदे हाल विति ॥
॥ ७८ ॥ निर्वाण दिव्या तिति द्या ॥ स्वरूप स्थिति मुमुक्ष्या ॥ निष्कम

आदि

॥ ६ ॥

॥ ६ ॥

माप्रति ॥ सुलिनतां समधीसद्गति ॥ लिळागातीस्वानंदं ॥ ७९ ॥
 परापश्यंति मध्यमावैरवरि ॥ गजेरंगातीच्याहिनारि ॥ च्याह्निमु
 किनिर्धारि ॥ चहुकोनितटस्त ॥ ८० ॥ घरांत मुंरव्यज्या सुंदरी ॥ ई
 तराबैसल्या बाहुरि ॥ जागृतीमुमुक्षिनारि ॥ त्यास हरिदिनेनां ॥
 ८१ ॥ आसंभावना विपरितभावन ॥ विक्षीप्युंगता यत्ता जाणा ॥
 तुंचादीवीशा हणपणा ॥ जागृतीमुमुक्षुसंबहुतमि ॥ ८२ ॥ बारासोळा
 चौदानारि ॥ गलबलाकरिति बाहुरि ॥ चौसष्टीदावीतिकळाकुस
 रि ॥ परिउंतरि प्रवेशनक ॥ ८३ ॥ आसो व्यातां सकळ निती बिणी ॥
 वोटियेशोदे चिभरनी ॥ आळंकार वस्त्रं अपुणी ॥ सद्दना अपुल्या
 गलिया ॥ ८४ ॥ वस्त्रभुषण देउन जाणा ॥ नंदबाल विलें ब्राह्मण ॥
 गर्ग गौर विलें संपुर्ण ॥ वस्त्राभारणी ते धर्वा ॥ ८५ ॥ गाकुंळि

आवतरतां गोपाळ ॥ सकळ वक्षसदाफळ ॥ घेनु दुभती त्रीकाळ ॥

(४)

दुग्धतुंबळ वर्षती ॥ ८६ ॥ आधी व्याधिरहित लोक ॥ नाहिं चितांदरि
द्रदुख ॥ दरव्याधरणीसी आपारपिक ॥ पिको लागले तें धवां ॥ ८७ ॥

आवतरतां चिरमारमण ॥ जे जे जन न राहित जालें तरुण ॥ विकल्प पा
प समुद्धि हुन ॥ देशाधडि जाहाले ॥ ८८ ॥ दरिद्रितें जालें भाग्यें वंत ॥

७ ॥

सुखें होती बोलकें पंडित ॥ लुप्त जालें रूप वंत ॥ दे दिप्यमानें ॥ ७ ॥

जन्वी ॥ ८९ ॥ आवतरतां श्रीहर हा परब्रह्म ॥ निशेष गेलें रजतम ॥

गौळियां सुकाळ परम ॥ स्वानंदचा जाहाला ॥ ९० ॥ गृहि प्रकाशत प्र

भास्कर ॥ मग केचा उरें लळां धार ॥ गृह स्वामिथे तातस्कर ॥ पळु

न जाती चुहुकेड ॥ ९१ ॥ किं बोलतां शानवेदांत ॥ सकळ मंतें हाति कुठी

त ॥ किं शाब्दिविवेक होतां प्राप्ता ॥ संसार दुःख वितले ॥ ९२ ॥

किं प्रवेशतां वैराग्यशंती ॥ दृष्टकामक्रोधपळति ॥ तैसा आवंतरतां कमाळा
 पति ॥ दोशदुष्काळपळाळें ॥ ९३ ॥ आरों इकेडं मथुरं प्रती ॥ दुश्चिनेन कंसा
 सीजाणवती ॥ राजद्वारिस्थुनिरडती ॥ विजापडतिसकंवरि ॥ ९४ ॥ माहा
 स्फोटं होउनिधरा ॥ क्षणाक्षयाकोपं धरधरा ॥ मेघमंडळनसतांधारा ॥
 श्राणीतांचिवर्षेती ॥ ९५ ॥ कंससकसिचालिला ॥ उगाचमुगुटरवलें पडला
 गेली सफेचिसर्वकळा ॥ जेतवतवतिविसति ॥ ९६ ॥ आपुल शिरितेल
 शदुर ॥ स्वप्रीदेरवे कंसापुर ॥ दिनमितां चंद्रघाटं स्वर ॥ दिवसाची
 कंसआईकें ॥ ९७ ॥ उगेच छत्रमाडु पडिलें ॥ कंसासीवोटं मरणाआ
 ले ॥ कंसस्त्रीयांनी स्वप्रेदरिवेलें ॥ माहादुश्चिनें हारण ॥ ९८ ॥ विगत
 विधवास्त्रीयास्वप्रकाळि ॥ वोटिपरिती घेउनी धुळि ॥ मंगळसुत्रगळ
 सरितोडिलि ॥ काळपुरुषं आकस्मात ॥ ९९ ॥ नानाविघ्नेदेरवानि ॥ कं
 सभयाभीतमनी ॥ सदाजाळीचितांगी ॥ कदाशयनिनिजनयं ॥ १०० ॥

(१)
प्रधानासिकं सविचारकरि ॥ आमुचावैरिउर्विवरि ॥ आवतारलापरि
निधीरि ॥ वईनपेडेशाधितां ॥ १०१ ॥ कोन्हेग्रामीकोन्हेचरिं ॥ वाढतां
नकळं माझावैरि ॥ जोराईपाडिलनिधारि ॥ यासीईछीलें देईनमीं ॥
॥ १०२ ॥ शत्रुजो लाहणआहे ॥ तोवगेकमावांलाचाक्षय ॥ दंदसुकलाहण्या
ह्मणोनयं ॥ देखतांचिमात्रावतधवां ॥ १०३ ॥ अणामाजीकिचितआ
ग्र ॥ तोजालीलनलागतंक्षय ॥ वरजोनपेडंमोडुन ॥ तवबाहेरआ
धिचव्होवंपै ॥ १०४ ॥ शस्त्राचेघातजोनपेडं ॥ तोआधिचवोडणकरा
वंपेडं ॥ तैसाशत्रुंजोनवाडं ॥ तोआधिचघातयोजावा ॥ १०५ ॥ प्र
धानम्हणतीतेवेळ ॥ जनवदंतीऐसिआईकिलि ॥ वैरिवाढतां
गोकुळि ॥ गौळीयांचरिह्मणोनीयां ॥ १०६ ॥ लक्षानुंलक्षगौळिणि ॥
गोकुळिआसतींबाळातीनि ॥ वैरिअसंकोणंसदनी ॥ तोचराईपाडावें ॥ १०७ ॥

कापट्येवेशिदैसबरवा ॥ धूर्ततार्किकपाठवाच ॥ अरिबुटार्ईपाडुन
 वधांव ॥ नानाउपयंकननिया ॥ १०८ ॥ तोमहाबळदैसनाम ॥ तोकंसा
 सपैजबोलत ॥ मिंविप्रहोउनीयांतरित ॥ पाळतिघेतंगोकुळि ॥
 १०९ ॥ कंसबहुतरतोषला ॥ माहाबळदैसगौरविला ॥ तेणंतकाचिघ
 रिला ॥ विप्रवशकपाटयं ॥ ११० ॥ घात्रंकेळत्रंनसला ॥ यशोपवितर
 ळंगळा ॥ कापट्यंव्येशावळबिला ॥ हतिपंचागघेतलं ॥ १११ ॥ घात्र
 बोलिसरसावी ॥ टिळेवढेनिळाकादावि ॥ मिब्राह्मणहळटिकेचि
 मिरवि ॥ परिआंतरिकापटयं ॥ ११२ ॥ लटकाचिदावीआचार ॥ परि
 आंतरिदुराचार ॥ वृदावनफळवरिचसुंदर ॥ आंतरिकाळकुटभरलं ॥
 ११३ ॥ जेसबगाचमुष्कध्यान ॥ लुब्धाचिततज्ञान ॥ किंदाभिकेचंभ
 जन ॥ वरिवरिदाविआसय ॥ ११४ ॥ स्त्रीलपटचंविरकपण ॥ किंवशं

(१०)

चंभुरवमंडण कोल्हाटियाचेसुरतपुर्ण वरिवरिव्यर्थपै ११८
विश्वासघातक्याचंबोल वरिवरि दिसतिरसाळ मैदाचिशांतीनी
मळ वरिवरिव्यर्थपै ११९ तैसातोंदैयमहाबळ वरिवरिजाला
सुसिळ अवंशताजालागोवळ धूर्तकुंठिळदुरात्मा ११७
पुरेलेकासकळा कोल्हाचेघरिहातासोहळा तौतंसागतीश्री
११॥ दळ्याभावतरला नंदार्चकाभिरि ११८ हरिवंशभागवती
पाहि। हेमहाबळविप्राचिकथनाही गोधकरितांस्वटाई ना ॥ ९ ॥
रदपुराणीदेखिलि ११९ तयंइकशालीहिलीजाण्य ओतीनघ
रावाबानुमान मुळिवंगलीकथापुर्ण सहसाहिवोटंना १२०
नानापुराणिचेंइतिहास बोलीलास्वामीवेदव्यास चालागीक
हापिदेश नेटवावाग्रंथातें १२१ आसांतोंधूर्तमहाबळदैय
विप्र अवंशालानंदोचंमंदिर गौळिकरितीनमस्कार भावंकरनीविप्रातें १२२

(10A)

॥ गद्य ४ ॥

॥ पञ्च

बैसावयादिधले जासन ॥ केले ब्राह्मणाचे पुजन ॥ येशोदा श्री द्रव्या
सीजाण ॥ स्तनपान करवित ॥ २३ ॥ येशोदा ह्ये ब्राह्मणासी ॥ शुभ
ग्रहपाहा श्री द्रव्यासी ॥ जन्मकाळीचि दशो कै ति ॥ तं व्याह्वासी
सागीजे ॥ १२४ ॥ पुर्वि गेगे केले जातक ॥ परम कल्याण शुभ सुच
क ॥ तुंसी सागावं सम्येक ॥ दशापाहा नि द्रव्याचि ॥ १२५ ॥ तव तां
कापठयं करुण ॥ पंचगाहे उकलुन ॥ ह्ये एक ग्रीवा तुं काउन ॥
सांगतां जालो ते धवां ॥ १२६ ॥ म्हण गर्गदिक ते चर सकळ चुं
केले गुणाकार ॥ सर्वाचिं मुळि साचार ॥ द्रव्या उपजला जाण पां
॥ १२७ ॥ यासी उपजतां लागले मुळ ॥ हा करिल सर्वाचिं निर्मुळ
याचिं पायंगो कुळ ॥ निदळिल सर्वाहि ॥ १२८ ॥ हा उपजला हो मुळि
करिल स्वगात्राचि होळि ॥ तरि तुम्हि सकळ मिळुन गौळि ॥ लेकत

वाहेरटाकोहें ॥ १२९ ॥ गेर्तमाजीनेउंनी ॥ जीतचिपुरावेंयेक्षणी ॥
तरिचकल्याणतुंहांलागुणी ॥ निश्चयेसीजाधिजें ॥ १३० ॥
बाळनव्हें हाकाळ ॥ गिळिलतुमचेंसकळकुळ ॥ ऐसेंऐकतां
वैकुंठपाळ ॥ कायेचरित्रमांडिले ॥ १३१ ॥ जेसकळचराचरव्या
पक ॥ जेमायाचक्रचाळक ॥ जगहाचिपट्टसुरेंरव ॥ परितंतुश्री
दृष्ट्या ॥ १३२ ॥ नानापरिचरितमणी ॥ परिवोविलेंयेकाचें
गुणी ॥ किंजानेकतरंगसिंधुजिनि ॥ परिउदकनिर्धारें ॥ १३३ ॥
किंनानाघटियेकदिनकर ॥ किंजहुंतमदिरेंयेकआंबर ॥ किंये ॥ १३४ ॥
कसुवणनिनाआळंकार ॥ तैसाव्यापकश्रीदृष्ट्या ॥ १३४ ॥ किं
नानामात्रकांचाउंचार ॥ परित्यांतयेकचिआंकार ॥ तैसाव्यपक ॥
नानाघटाचेंविकार ॥ परिमृत्तिकायेकचि ॥ १३५ ॥ तैसाश्रीदृष्ट्या

देव

१३०

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com